

Soms vertelt een bedpan meer dan een geschiedenisboek. In ziekenhuismuseum Histaruz wordt duidelijk hoe de medische wereld in honderd jaar tijd razendsnel evolueerde. En hoe UZ Leuven bijna honderd jaar geleden van start ging met een paar bedden en vier kloosterzusters.

HISTARUZ

Ann Lemaitre

De tijd van toen: het ziekenhuismuseum

Histaruz binnenstappen blijft een bijzondere ervaring. De verkeersdrukte en stadsgeluiden van de Kapucijnenvoer maken plaats voor stilte in het oude ziekenhuisgebouw van Sint-Rafaël. Hier liepen in de jaren twintig van vorige eeuw zusters in ruisende rokken rond. Later kregen ze hulp van verpleegsters in gesteven uniformen, witte kousen en schoenen. Een oude ziekenhuisgang met tegeltjes op de vloer nodigt je uit om achter elke houten deur op ontdekking te gaan.

Ziekenhuiskapel

Twintig voormalige ziekenhuiskamers werden ingericht in onvervalste retrostijl, om zo een ziekenhuis van honderd jaar geleden na te bootsen. Het verleden is tastbaar in ruimtes als de materniteit, de ziekenhuiskeu-

ken, het tandarts kabinet of de prachtige oude apotheek vol flesjes en kruiden. "Niet te geloven dat dit nog maar zestig jaar geleden is", denk je in de verloskamer of de revalidatiezaal, met elektrische toestellen zoals we ze kennen uit de albums van

komen. Ze zijn opgetrommeld om hun intrek te nemen in het zonet gebouwde Kankerinstituut op de Kapucijnenvoer in Leuven. De zusters hadden daarbij één voorwaarde: ze wilden een eigen kapel. En zo geschiedde. De oude donkere zieken-

"Tot voor de Eerste Wereldoorlog opereerden chirurgen nog zonder handschoenen"

Kuifje en professor Zonnebloem. Meer dan 9 000 voorwerpen, foto's en documenten vertellen het verhaal van de Leuvense universitaire ziekenhuizen. Dat verhaal begint in oktober 1928, wanneer vier zusters van Liefde uit Gent naar Leuven

huiskapel met houten vloeren en glasramen is nog altijd een van de mooiste ruimtes in Histaruz. De zusters gingen de geschiedenis in als de medepioniers van UZ Leuven. Meer dan veertig jaar drukten ze hun stempel op het beleid van het zieken-

UZ Leuven doorheen de tijd

1080	Het Sint-Pietersziekenhuis wordt gesticht door de gasthuiszusters.
1928	De universiteit bouwt een eigen ziekenhuis Sint-Rafaël aan de overkant van de Dijle.
1928	Het 'Kankerinstituut' wordt als eerste in gebruik genomen. Later volgen een heelkundige kliniek en een kraamkliniek voor inwendige ziekten.
1945	Na de Tweede Wereldoorlog beslissen de Commissie van openbare onderstand en de universiteit een nieuw ziekenhuis te bouwen.
1958	In Pellenberg wordt het sanatorium Sint-Barbara in gebruik genomen voor de behandeling van tuberculosepatiënten.
1971	Een heuvelkam gekend als Gasthuisberg blijkt de ideale plaats voor een volledig nieuwe medische campus met ziekenhuis en onderwijsaccommodatie.
1975	Het kinderziekenhuis gaat als eerste afdeling op campus Gasthuisberg van start.
2007	Lancering van de Health Sciences campus Gasthuisberg: op termijn zullen alle afdelingen van campus Sint-Rafaël, Lubbeek en Pellenberg naar deze campus komen. Ook scholen en onderzoeksinstituten maken deel uit van de Health Sciences campus. Het project moet klaar zijn in 2020.

huis én de opleiding verpleegkunde, want ze begonnen ook een eigen verpleegsterschool. Onze Histaruzgids Herman Verbruggen getuigt: "Zelfs toen ik in de jaren zestig als beginnend verpleger stage deed, waren de meeste hoofdverpleegsters nog zusters."

Opleiding

Oude pillenbokalen, massieve meubels, grappige retrotoestellen: er komt geen einde aan de uitgebreide historische collectie van Histaruz. De opleiding van artsen en verpleegkundigen was altijd een belangrijke pijler voor het universitaire ziekenhuis. In oude kasten en schappen liggen dan ook boeken en cursussen over de geneeskunde van 1850 tot na de Tweede Wereldoorlog. Voor die tijd was er geen opleiding verpleegkunde en kwamen artsen in opleiding zelden het ziekenhuis binnen, vertelt gids Herman. "Tot het jaar 1800 was de opleiding van onze artsen eigenlijk puur theoretisch: ze leerden alles uit boeken. Uit een ziekenhuis bleef je beter weg: je kon er alleen infecties oplopen. Mensen die geopereerd moesten worden en er het geld voor hadden, lieten zich liever thuis op de

keukentafel opereren dan in een ziekenhuis."

Spuugpotje

Een wandeling in Histaruz voert je van het ene kastje naar het andere: waarvoor dienen die buisjes? Is dat echt een stethoscoop? Elk gebruiksvoorwerp vertelt iets over de geschiedenis van de geneeskunde in het algemeen of van UZ Leuven in het bijzonder. Zelfs de spuugpotjes

hebben grote historische waarde, zo vertelt onze gids. "Patiënten met longproblemen hadden een spuugpotje naast hun bed staan: daarin konden ze hun fluimen ophoesten. Papieren wegwerpzakdoekjes bestonden nog niet. In 1967 deed ik mijn eerste stage op gezwelziekten, op de derde verdieping van het gebouw waar nu het museum is. Ik was een snaak van achttien jaar. De hoofdverpleegkundige was een zus-

Boven: de melkkeuken vroeger. Onder: de nagebouwde keuken in Histaruz.

ter die me in het Frans mijn eerste opdracht gaf: alle fluïmenpotten leeggieten in het wc, uitschrobben en terug naar de patiënten brengen. Voor mij is het heel bijzonder om die fluïmenpotten nu nog in het museum te zien staan.”

Properheid

Ook plastic of inox bestond nog niet. “Beeld je eens in: een baxter was een handgeblazen glazen stolp. Kant-en-

klaar steriel was onbestaande: alles moest gesteriliseerd worden. Onze collectie bedpannen is een voorbeeld van hoe de ziekenhuizen evolueerden. De eerste bedpannen waren van tin, een zwaar metaal. De zusters klaagden steen en been over het gewicht. Later werden ze van metaal gemaakt, maar die waren niet bestand tegen roest. Daarom begon men het metaal te emailleren. Maar op dat witte email zag je de menselij-

ke resten te goed: daarom maakte men de bedpan in cracquelé, wit met kleine blauwe stipjes. In een volgende generatie zie je dan weer dat enkel de buitenkant blauw gestipt was, maar de binnenkant helder wit: dat was de periode waarin ziekenhuizen plots volledig *clean* moesten zijn. Er werden witte tegeltjes tegen de muren gezet, de verpleegsters moesten witte kousen en schoenen dragen, de dokter een kraakwitte overschort. Properheid werd tussen de twee wereldoorlogen ontzettend belangrijk in een ziekenhuis. Een mijlpaal, als je bedenkt dat tot voor de Eerste Wereldoorlog de chirurgie nog zonder handschoenen opereerden.”

Antibiotica

Hygiëne was een belangrijke evolutie: men ging het belang inzien van ontsmetten tijdens heelkundige ingrepen. Er kwamen mensen zoals Louis Pasteur, die de relatie kon leggen tussen een infectie en bacteriën. Maar ook het feit dat elektrische apparaten hun intrede deden in het ziekenhuis was een mijlpaal, met dank aan de industriële revolutie vanaf 1850. De tweede helft van de negentiende eeuw heeft de hele geneeskunde een geweldige *boom* gekend.

Ook de Tweede Wereldoorlog had een onmiskenbare invloed op de geneeskunde. Cruciaal was het gebruik van antibiotica. “De Amerikanen kenden al antibiotica voor de verzorging van gewonde soldaten. In Leuven hadden we het geluk dat we prof. dr. Pieter De Somer hadden: hij was immunoloog en ging in de jaren veertig in Amerika studeren. Daar leerde hij antibiotica kennen, die hij introduceerde in Leuven. Hij zorgde ervoor dat de productie van antibiotica in ons land op gang kon komen. Toen waren antibiotica het nieuwe wondermiddel. Nu, bijna zeventig jaar later, zien we dat bacteriën resistent worden tegen vele vormen van antibiotica”, vertelt Herman Verbruggen.

Maar de universitaire ziekenhuizen leden ook zwaar onder de oorlog. “Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog namen de Duitsers Sint-Pieter en een deel van het Sint-Rafaëlziekenhuis in. De medische diensten moesten plots op een beperkte ruimte in het niet-bezette

Histaruz bezoeken?

Dat kan elke donderdag van 9 tot 12 uur en elke zaterdag van 14 tot 17 uur. Gesloten op feestdagen. Prijs: gratis voor kinderen jonger dan 12 jaar (niet in schoolverband), 2 euro voor volwassenen en kinderen ouder dan 12 of 5 euro voor het hele gezin. Een gids reserveren kan voor maximum 12 deelnemers (2 euro per persoon, 15 euro per gids). Reserveren kan via het aanvraagformulier op www.uzleuven.be/histaruz. Histaruz-museum, Kapucijnenvoer 35, 3000 Leuven. Info: 016 33 27 05 (weekdagen) of 016 33 70 04 (weekend).

Het ziekenhuismuseum vandaag: een patiëntenkamer en de kapel die er bijna net hetzelfde uitziet als tachtig jaar geleden.

gedeelte hun werk doen. Door de oorlogsomstandigheden werd bovendien drastisch gesnoeid in de materiële middelen van het ziekenhuis.”

Auditorium

Soms is het verleden dichterbij dan je denkt. Zoals in de verlostafel, waar de verlostafel er beangstigend primitief uitziet. “En nochtans werd diezelfde tafel tot begin jaren tachtig gebruikt tijdens de consultatie en

bevellingen”, lacht onze gids. “Pas bij de verhuus naar campus Gasthuisberg kwamen er moderne verlostafels.” De couveuse in de bevalingskamer stamt uit de jaren veertig, begin Tweede Wereldoorlog. “De eerste couveuses hadden oventjes met houtskool onder de baby. Wij hebben er eentje met een elektrisch verwarmingselement en een pot met water.” En wat vindt onze gids het pronkstuk in Histaruz? “Ik heb een voorliefde

voor de epidiascoop, een moeilijk woord voor de projector die men gebruikte om les te geven aan de artsen in opleiding. Een zwart masief toestel met een donkere doek erover. Het toestel werd gebruikt in het vooroorlogse auditorium: ook dat kun je nog in oorspronkelijke staat bezoeken. Duizenden artsen en zorgverleners kregen er hun opleiding en ook vandaag wordt het nog gebruikt voor speciale gelegenheden.” ▶

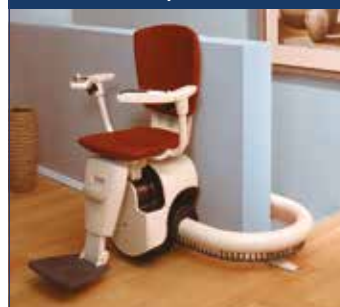

De oude ziekenhuisgang van het voormalige Kanker Instituut: nu omgebouwd tot museum.

Omdat uw comfort ons nauw aan het hart ligt!

ThyssenKrupp Encasa geeft vrijheid en zelfstandigheid aan iedereen die problemen heeft met zijn mobiliteit en biedt een oplossing op maat van uw behoeften en wensen.

Trapliften

Huisliften

Platformliften

Alle verdiepingen opnieuw bereikbaar!

Bel gratis

0800 12 697

24u/24, 7d/7

Wij adviseren u de ideale oplossing, geheel vrijblijvend.

www.tk-encasa.be

ThyssenKrupp Encasa
Life is motion.

